

Крутась В.О., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Мілімко Л.В., к.ю.н., доцент

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ (ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ)

Відповідальність у господарському праві базується на загальнотеоретичних засадах і визначається як обов'язок суб'єктів підприємництва за допущені ними правопорушення нести негативні обтяжливі для них наслідки, як правило, майнового або немайнового характеру, які передбачені санкцією норм права. Тобто відповідальність – це міра примусу, яка закріплена в нормативних актах чи передбачена договором. Частіше всього ця міра застосовується до особи, яка вчинила правопорушення. Хоча відповідальність, як юридична категорія, широко розкривається в правовій науці, але конкретно-закріпленого визначення майже не існує, а передбачені тільки її підстави та конкретні санкції. Тому така відповідальність, хоча і застосовується у господарському праві, але як всяка юридична відповідальність має імперативний характер і настає лише в разі правопорушення.

Відповідальність у господарському праві є комплексний правовий інститут, який має свій особливий предмет регулювання – господарські правопорушення (протиправна дія або бездіяльність суб'єкта господарських відносин, яка не відповідає вимогам норм господарського права, не узгоджується з юридичними обов'язками зазначеного суб'єкта, порушує суб'єктивні права іншого учасника відносин або третіх осіб) [1, с. 138].

Господарські правопорушення можна класифікувати за видами і систематизувати в окремі групи за певними критеріями. Так, залежно від юридичної підстави розрізняються договірні та недоговірні правопорушення. У свою чергу, серед договірних правопорушень можна виділити правопорушення на стадії виникнення зобов'язань; порушення господарських зобов'язань щодо строків виконання, якості та комплектності поставленої продукції (товарів), виконаних робіт, наданих послуг; порушення у сфері кредитних та розрахункових відносин, пов'язані з виконанням господарських договорів; порушення господарських зобов'язань щодо перевезень вантажів тощо [2].

Одним із основних принципів господарських відносин, який виник із звичаїв ділового обороту, є належне виконання зобов'язань відповідно до

умов договору та чинного законодавства. На жаль, не всі суб'єкти господарювання дотримуються цього принципу, що призводить до конфліктів та суперечностей між підприємствами, організаціями, державними та іншими органами стосовно їх прав та обов'язків.

Метою застосування господарсько-правової відповідальності визначено захист прав і законних інтересів громадян, організацій та держави і забезпечення таким чином правопорядку у сфері господарювання. Однак, конкретного та чіткого розуміння цього поняття досі не існує. Залишається багато дискусій щодо господарсько-правової відповідальності. Більшість науковців поділяють думку, що господарсько-правова відповідальність є комплексним правовим інститутом господарського права, предметом регулювання якого є господарські правопорушення [3, с. 137]. Вона визначена як правовідносини, які виникають внаслідок вчинення господарського правопорушення між суб'єктами господарювання та органом державної влади чи органом місцевого самоврядування, в результаті чого винний у вчиненні правопорушення суб'єкт господарювання зазнає несприятливих наслідків майнового або організаційного характеру, які передбачені господарсько-правовими санкціями [1, с. 146]. Як встановлено у ч. 2 ст. 216 ГК України [4], застосування господарських санкцій повинно гарантувати захист прав і законних інтересів громадян, організацій та держави, в тому числі відшкодування збитків учасникам господарських відносин, завданих внаслідок правопорушення, та забезпечувати правопорядок у сфері господарювання. Але якщо звернути увагу, то можна знайти в цьому тлумаченні прогалину, а саме некоректність цього тлумачення: чомусь захищаються права лише громадян і не вказано про інших фізичних осіб, для яких у цій сфері реторсії не встановлено, не зрозумілий термін організації з огляду на ст. 55 ГК. Наразі право застосувати до суб'єктів господарювання господарсько-правові санкції надано широкому колу державних органів та навіть недержавних органів. Так, при захисті прав споживачів склався плюралізм (державні органи, органи громадські) в можливості застосування санкцій, що докорінним чином не відобразилось на чисельності та наслідках порушень прав споживачів.

Отже, підсумовуючи вищезазначене можна сказати, що господарсько-правова відповідальність – це застосування господарських санкцій, що здійснюється за допомогою державного примусу і виражається в суспільному осуді винного правопорушника і покладанні на нього додаткових обтяжень майнового характеру або позбавленні його суб'єктивного права [5]. Господарська санкція, що виступає заходом державного впливу за порушення господарського законодавства – це насамперед засіб реалізації механізму господарсько-правової відповідальності. Але на жаль, прогалини закону не дають чіткого

розуміння господарської відповідальності, науковці-юристи досліджують це питання і в сьогодення.

Література

1. Подоляка А.М. Господарсько-правова відповідальність та сучасні засоби її застосування. *Наше право*. 2010. № 4, ч. 2. С. 138-144.

2. Актуальні проблеми господарського права: навч. посіб. / за ред. В.С. Щербини. Київ: Юрінком Інтер, 2012. 528 с.

3. Шевченко Н.М. Господарсько-правова відповідальність та господарські санкції. *Університетські наукові записки*. 2005. № 3 (15). С. 175-179.

3. Заярний О.А. Деякі особливості господарсько-правової відповідальності за порушення організаційно-господарських зобов'язань, що виникають з договорів. *Вісник господарського судочинства*. 2009. № 7. С. 171-177.

4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення 15.03.2021).

5. Білецька В.В. Оперативно-господарські санкції в механізмі господарсько-правової відповідальності. *Правозахисний рух: історія та сучасність*. 2015. № 8. С. 256-258.

УДК 346.21(043.2)

Мотоліна О.О., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Мілімко Л.В., к.ю.н., доцент

ЗАХИСТ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА

Здійснення реформ в Україні спрямоване на модернізацію економіки та законодавства, упровадження новітніх технологій, залучення іноземних інвестицій, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника з метою виходу на світові та європейські ринки. Тобто Україна орієнтується на чинну у провідних європейських країнах модель економіко-правового розвитку. Реформування економіки і розвиток різноманітних правовідносин повинні передбачати гарантію розгляду та вирішення спорів за критеріями ефективності, справедливості та оперативності. Захист прав та охоронюваних законом інтересів суб'єктів господарювання повинен здійснюватися за допомогою форм та засобів, визначених у законодавстві. Особливо це стосується сфери вирішення господарських спорів, що може і повинно бути використано не лише як фактор захисту зазначених осіб, але й як стимул для справедливого та ефективного розгляду спорів.